

فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار
سال شانزدهم، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۱
صص ۹۳-۱۱۶

شناسایی عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران رضا امیا^۱، حسین دیده‌خانی^۲، پرویز سعیدی^۳

چکیده

تحقیق حاضر با هدف شناسایی عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران طراحی و اجرا گردید. پژوهش حاضر از جمله پژوهش‌های کیفی بود که با استفاده از مصاحبه انجام گردید. جامعه آماری شامل خبرگان آگاه به موضوع پژوهش بودند که جهت انتخاب نمونه‌های پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری استفاده گردید. در نهایت بدین صورت تعداد ۱۴ نفر به عنوان نمونه پژوهش مشخص شدند. ابزار گردآوری اطلاعات مصاحبه نیمه ساختار یافته بود. در جهت تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر از کدگذاری به صورت کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده گردید. مطابق با کدگذاری مصاحبه‌ها مشخص گردید که تعداد ۳۸ کد به عنوان عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران مشخص گردید. پس از کدگذاری محوری مشخص گردید که این عوامل در شش دسته شامل تعالی درونی، دانش فنی، مسائل انگیزشی، مسائل مدیریتی، تحول آموزشی و مسائل سیستمی دسته‌بندی گردید. به عبارتی توجه به عواملی شناسایی و تمرکز در جهت فراهم نمودن این عوامل در نظام آموزشی عالی ایران می‌تواند منجر به توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران گردد.

کلید واژه‌ها: کارآفرینی، آموزش کارآفرینی، نظام آموزشی عالی.

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۸/۱۷

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۶/۱۶

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران.

Re.amya50@gmail.com

۲. استادیار، گروه مدیریت، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران (نویسنده مسئول).

h.didehkhani@gmail.com

۳. استاد، گروه مدیریت، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران.

Dr.parvizaedi@yahoo.com

مقدمه

امروزه کارآفرینی به عنوان یک مساله مهم مورد توجه قرار گرفته است. به صورتی که توجه به ارتقا سطح کیفی و کمی کارآفرینی به عنوان یک دغدغه جدی مورد توجه می باشد (پوترو^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). توسعه کارآفرینی فرآیند افزایش مهارت ها و دانش کارآفرینانه از طریق آموزش ساختاریافته و برنامه های عملیاتی است. هدف آن گسترش پایگاه کارآفرینان برای سرعت بخشیدن به سرعت ایجاد سرمایه گذاری های جدید است (آپاریسیو^۲ و همکاران، ۲۰۱۹). کارآفرینان برای اقتصادهای بازار مهم هستند زیرا می توانند به عنوان چرخ های رشد اقتصادی کشور عمل کنند. آنها با ایجاد محصولات و خدمات جدید، اشتغال جدید را تحریک می کنند که در نهایت منجر به تسریع توسعه اقتصادی می شود (فلنهوفر^۳، ۲۰۱۹). میزان فعالیت های کارآفرینانه در ایران طی پنج سال گذشته تقریباً ۱۰ درصد بوده است (کردنائیج و همکاران، ۱۳۹۲)؛ بنابراین برای دستیابی به رشد اقتصادی و کاهش میزان بیکاری، تشویق افراد به کارآفرینی و آموزش نسل جدید کارآفرینان ضروری است (نامبیسان^۴، ۲۰۱۷). چرا که صاحب نظران علوم اقتصادی، اجتماعی و مدیریت بر این اعتقادند که در شرایط کنونی، اصلی ترین منبع برای تأمین پایدار اشتغال و رفع واقعی بیکاری، وجود نیروی انسانی مستعد و خلاق است که با ترسیم دورنمای جدیدی از زندگی، ترکیب نوینی از منابع محدود را در اختیار بگذارد. وجود چنین منابع انسانی خلاق آینده امیدبخشی را نوید می دهد و به این ترتیب فرهنگ خطرپذیری، رقابت و نواندیشی را ترویج می نماید (حقدادی و همکاران، ۱۳۹۹).

بهره گیری از کارآفرینی در تمامی عرصه ها از جمله کسب و کارها مهم و کلیدی بوده است. رشد کسب و کار از سنجه های کلیدی برای ارزیابی میزان عملکرد و موفقیت یک بنگاه اقتصادی می باشد (پوترو و همکاران، ۲۰۲۲). در دنیای رقابتی امروز دیگر شرکت ها نمی توانند به حفظ یک روند ثابت طی مدت زمان طولانی متکی باشند و برای بقا و حفظ و بهبود جایگاه خود نسبت به بنگاه های دیگر ناچار از رشد مستمر هستند. این رشد می تواند در عرصه های مختلف نظیر رشد فروش، رشد سهم بازار، رشد دارایی ها، رشد منابع انسانی و خزانه استعداد و

^۱ - Putro

^۲ - Aparicio

^۳ - FelInhofer

^۴ - Nambisan

امثال هم صورت پذیرد (داوری و مرادی، ۱۳۹۲). کارآفرینی و ایجاد کسب و کارهای مناسب به عنوان موتور محرکه توسعه اقتصادی و اجتماعی، نقش اساسی در فرآیند توسعه جوامع دارند. از آنجا که نمی توان اثر رشد کسب و کار را در رشد اقتصادی کشورها نادیده گرفت، برای پیشرو بودن در این امر، کشورها اقدام به سیاستگذاری و برنامه ریزی های بلند مدت کرده و مشوق ها و شرایطی را به وجود می آورند تا از پتانسیل سازنده ی کسب و کارهای مناسب برای رسیدن به رشدی پایدار استفاده کنند (محمدپور و همکاران، ۱۳۹۸).

در محیط رقابتی حاضر با تغییرات فناورانه سریع و افزایش اهمیت زمان بندی در نوآوری، شرکت ها برای دستیابی به اهداف سازمانی، رسیدن به مزیت رقابتی و عملکرد سازمانی بهتر باید دست به نوآوری در محصولات و فرایندها بزنند (برچیسسی^۱ و همکاران، ۲۰۱۴). امروزه با توجه به محیط رقابتی و تغییر درخواست های مشتریان و بازار، توسعه محصول جدید، کارآفرینی و پاسخگویی سریع به نیازهای مشتریان، برای سازمان ها در جهت حفظ و کسب مزیت رقابتی و باقی ماندن در عرصه رقابت ضروری می باشد (روح الهی، ۱۳۹۷).

کارآفرینی شرکتی زمانی در یک سازمان ایجاد می شود که بالاترین مقام اجرایی نسبت به مفهوم کارآفرینی متعهد شود و بعد از آن کل سازمان کارآفرینی را بپذیرد تا ساختار زنده و پویا در سازمان ایجاد شود و همچنین بخش محصولات جدید، برای رهبری تولیدات، تشکیل شده تا شرکت های فرعی بتوانند پیشنهادها را از افراد پذیرفته و به طور مستقل بر روی آن ها سرمایه گذاری کنند (هسبی^۲، ۲۰۲۰).

امروزه شرکت ها و سازمان ها سعی می کنند خود نیز کارآفرین باشند تا بتوانند نسبت به تغییر و تحولات انعطاف داشته و فرصت های موجود در بازار را از دست ندهند. آن ها تلاش می کنند کارآفرینی درون سازمانی را تا حد ممکن افزایش دهند تا سبب افزایش بهره وری، جلوگیری از خروج افراد نخبه و افزایش توانایی رقابت بین المللی شوند (کیاکجوری و رودگرزاد، ۱۳۸۶). سازمان های امروزی متعهد می شوند که محصولات جدید، فرآیندهای جدید و نظام های سازمانی نوین ایجاد نمایند (شهنوازی و آرامش، ۱۳۹۶).

^۱- Berchicci

^۲- Hasbi

توسعه کارآفرینی ابزاری برای افزایش دانش و مهارت کارآفرینان از طریق مربیگری و برنامه های کلاسی و آموزش است. به عبارتی کارآفرینی به واسطه فعالیت های آموزشی می تواند در سطح مناسبی اجرایی شود. این مساله نشان می دهد که آموزش کارآفرینی به عنوان یک مساله مهم مورد توجه قرار گیرد (وی^۱ و همکاران، ۲۰۱۹). آموزش کارآفرینی به دنبال ارائه دانش، مهارت و انگیزه برای تشویق موفقیت کارآفرینی در محیط های مختلف است. انواع آموزش کارآفرینی در تمام سطوح تحصیلی از مدارس ابتدایی یا متوسطه تا برنامه های دانشگاهی تحصیلات تکمیلی ارائه می شود (شاه^۲ و همکاران، ۲۰۲۰). آموزش کارآفرینی به عنوان «مجموعه ای از آموزه های رسمی است که به افراد علاقه مند به مشارکت در توسعه اجتماعی-اقتصادی از طریق پروژه ای برای ارتقای آگاهی کارآفرینی، ایجاد کسب و کار یا توسعه کسب و کارهای کوچک اطلاع رسانی، آموزش و آموزش می دهد» وی^۳ و همکاران، (۲۰۱۹). آموزش کارآفرینی به دنبال تقویت عزت نفس و اعتماد به نفس با استفاده از استعدادها و خلاقیت های فرد است و در عین حال مهارت ها و ارزش های مربوطه را ایجاد می کند که به افراد در گسترش دیدگاه های خود کمک می کند و اردانا^۴ و همکاران (۲۰۲۰). آموزش کارآفرینی با بهره گیری از روش هایی بر اساس استفاده از فعالیت های شخصی، رفتاری، انگیزشی، نگرشی و برنامه ریزی شغلی است که در نهایت افراد را جهت انجام کارآفرینی آماده می نمایند (شاه^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). آموزش کارآفرینی یکی از سریع ترین حوزه های موضوعی در حال رشد در جهان است که به دلیل توانایی آن در پیوند دادن شیوه های تجاری فعلی با تئوری آکادمیک، توجه بیشتری به آن می شود. در ارتباط با تأکید بیشتر آموزش بر آموزش کارآفرینی، علاقه پژوهشی به این موضوع افزایش یافته است و اردانا^۲ و همکاران، (۲۰۲۰). اگرچه اسنوگس^۴ و جیونس (۲۰۱۸) بیان می کنند که اصطلاح آموزش همواره منجر به انتشار نمی گردد و در برخی مواقع که آموزش به صورت هوشمندانه انجام نگردد؛ شرایطی جهت شکل گیری آموزش هایی با قابلیت یادگیری و انتشار شکل نمی گیرد. بنابراین، در حالی که کمک های قابل توجهی به آموزش کارآفرینی انجام شده است، هنوز فضای زیادی

^۱ -Wei

^۲ -Shah

^۳ - Wei

^۴ -Snuggs

برای بهبود در فضای تحقیقاتی از نظر شیوه های تدریس وجود دارد. همانطور که ترنر^۱ و جیانوودیس (۲۰۱۸) بیان می کنند: «در حالی که بورس تحصیلی و آموزشی در زمینه آموزش کارآفرینی در ۲۰ سال گذشته به طور قابل توجهی رشد کرده است، شکاف های عمده ای در مورد اینکه چه محتوایی باید آموزش داده شود، چگونه آن را آموزش دهیم، چه کسی واجد شرایط است، باقی مانده است». اغلب ادبیات آکادمیک در حوزه آموزش کارآفرینی همچنان در حوزه نظری قرار دارد و بنابراین افزایش آگاهی در مورد موضوعات در حال ظهور که می تواند به هدایت تحقیقات آینده کمک کند، مهم و ضروری می باشد (روسکوآرا^۲ و پیه کالا، ۲۰۱۵). به منظور افزایش کارایی، نیاز به سرمایه گذاری قابل توجهی در آموزش کارآفرینی از نظر پول، زمان و تلاش وجود دارد. آموزش های جدیدی در حال ظهور هستند و شیوه های آموزشی متفاوتی وجود دارند که نحوه درک آموزش کارآفرینی توسط جامعه را تغییر می دهند (واردانا^۳ و همکاران، ۲۰۲۰).

آموزش کارآفرینی با یادگیری تعاملی که با ابتکارات تجاری و اجتماعی مرتبط است مشخص می شود (بون^۴ و همکاران، ۲۰۱۳). این بدان معناست که به دلیل رویکرد یادگیری مبتنی بر تجربه، اهمیت آموزش کارآفرینی بیش از پیش مشخص می گردد. اغلب سخنرانان مهمان و مطالعات موردی بخشی از تجربه آموزش کارآفرینی هستند، زیرا روش های تدریس ثابت نیستند، اما پویا هستند و با افزایش استفاده از رسانه های اجتماعی می تواند روش های تدریس متغیر و متفاوت باشد (شاه^۵ و همکاران، ۲۰۲۰). هدف اصلی آموزش کارآفرینی، توسعه همه مهارت های کارآفرینی ضروری برای دستیابی به موفقیت کارآفرینی است. یادگیری دانش کارآفرینی سنتی دیگر نمی تواند نیازهای محیط پویا برای توانایی کارآفرینی را برآورده کند (واردانا^۶ و همکاران، ۲۰۲۰). آموزش کارآفرینی استعداد های نوآورانه را پرورش می دهد که نیروی محرکه مهمی برای توسعه آینده هستند. در حال حاضر، استراتژی های توسعه مبتنی بر نوآوری، خواسته های

¹ - Turner

² - Ruskovaara

³ - Wardana

⁴ - Boon

⁵ - Shah

⁶ - Wardana

جدیدی را در آموزش کارآفرینی مطرح می‌کنند (فیروی^۱ و همکاران، ۲۰۱۹). با این حال، بیشتر تحقیقات و بحث‌های فعلی در این زمینه بر ساخت کارکنان آموزشی در اکوسیستم آموزش کارآفرینی متمرکز است (روسکوآرا^۲ و پیه کالا، ۲۰۱۵)، توسعه برنامه درسی (فالک^۳ و همکاران، ۲۰۱۶)، و اینکه آیا آموزش کارآفرینی می‌تواند بر قصد کارآفرینی (مارتین^۴ و همکاران، ۲۰۱۳). (۲۰۱۳). بر اساس تئوری شناخت اجتماعی، ویژگی‌های فردی و محیطی فراگیران در تحقق آموزش کارآفرینی تأثیر زیادی دارد. مطالعه عمیق مکانیسم آموزش کارآفرینی، که منجر به نوآوری و توسعه می‌شود، می‌تواند تحقیقات در مورد آموزش کارآفرینی را بیشتر بهبود بخشد (موریس^۵ و همکاران، ۲۰۱۳). آموزش کارآفرینی راه مهمی برای کارآفرینان برای به دست آوردن منابع، افزایش توانایی نوآورانه و شخصیت نوآورانه و ایجاد کانال‌های یادگیری چندسطحی برای کارآفرینان با ادغام دانش و سیستم‌های ارزشی مختلف است (لینتون^۶ و کلینتون، ۲۰۱۹).

یکی از متولیان مهم و کلیدی کارآفرینی دانشگاه‌ها و سایر محیط‌های آموزشی می‌باشد. توسعه ظرفیت‌های محیط‌های آموزشی در جهت ارتقا عملکرد کارآفرینی همواره مورد توجه بوده است. علیرغم افزایش چشمگیر ادبیات آموزش کارآفرینی در سالهای اخیر، هنوز کمبود تحقیقاتی در خصوص آموزش کارآفرینی وجود دارد (اولیلا^۷ و همکاران، ۲۰۱۱). در خصوص نحوه انجام انجام آموزش کارآفرینی توسط دانشگاه‌ها و کالج‌ها لازم به ذکر است که سیستم‌های آموزشی، تربیت مربی و شکل‌گیری اکوسیستم‌های مربوط به آموزش کارآفرینی از جمله برنامه‌های دانشگاه‌ها و کالج‌ها در حوزه آموزش کارآفرینی می‌باشد (چو^۸ و لی، ۲۰۱۸). در خصوص نحوه تاثیرگذاری آموزش کارآفرینی بر اقدام کارآفرینانه لازم به ذکر است که به صورت کلی کارآفرینی قابل آموزش می‌باشد که این مساله نشان دهنده این آموزش کارآفرینی می‌تواند به واسطه بهبود خلاقیت‌ها و ایده‌پردازی‌ها و کمک در جهت پیاده‌سازی این خلاقیت‌ها و ایده‌ها

¹ -Fiore

² -Ruskovaara

³ -Falck

⁴ -Martin

⁵ -Morris

⁶ -Linton

⁷ -Ollila

⁸ -Cho

می تواند منجر به شکل گیری اقدام کارآفرینانه گردد (الرت^۱ و همکاران، ۲۰۱۵). به صورت کلی مشارکت در خصوص آموزش کارآفرینی منجر به احتمال بالاتری برای تکامل در ایجاد سرمایه گذاری جدید می شود (اولیلا^۲ و همکاران، ۲۰۱۱). مارتین^۳ و همکاران (۲۰۱۳) آموزش کارآفرینی را به عنوان سرمایه گذاری در جهت شکل گیری سرمایه انسانی تعریف کردند. ظرفیت کارآفرینی، خودکارآمدی و مقاصد کارآفرینی ایجاد شده از جمله خروجی های مهم و کلیدی آموزش کارآفرینی می باشد. به صورت کلی آموزش کارآفرینی یک همبستگی مثبت با دارایی های سرمایه انسانی کارآفرینانه و هم با نتایج کارآفرینی دارد. با این حال، رابطه بین مداخلات آموزش کارآفرینی متمرکز بر دانشگاه و نتایج کارآفرینی قوی تر از رابطه بین مداخلات آموزش کارآفرینی متمرکز بر آموزش و نتایج کارآفرینانه است. این مساله نشان می دهد که دانشگاه ها می بایستی متولی آموزش کارآفرینی باشند و این آموزش در محیط های دانشگاهی و مدرسه شکل گیرد (چو^۴ و لی، ۲۰۱۸).

در تحقیقات مختلفی به مساله آموزش کارآفرینی اشاره شده است. کارپنتر و ویلسون^۳ (۲۰۲۲) در پژوهش خود مشخص نمودند که در جهت توسعه آموزش کارآفرینی می بایستی شرایطی جهت توسعه سیستم های آموزشی از منظرهای مختلف شکل گیرد. بومن^۴ و لوسی (۲۰۲۱) در تحقیق خود که با هدف افزایش آموزش کارآفرینی: توسعه شایستگی ها برای موفقیت انجام گرفت، پس از بررسی های خود پی بردند که استفاده از آموزش کارآفرینی نقش مهمی در جهت شناسایی و پرورش شایستگی های افراد دارد. وی^۵ و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیق خود ضمن تاکید بر اهمیت آموزش کارآفرینی مشخص نمودند که در مسیر توسعه کارآفرینی؛ مسائل آموزشی اهمیت بالایی دارد. سنالی^۶ و همکاران (۲۰۲۲) نیز مشخص نمودند که در جهت توسعه آموزش کارآفرینی می بایستی به صورت جدی زیرساخت هایی در این خصوص فراهم نمود. شاه^۷ و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیق خود ضمن بررسی نظام های آموزشی و کارآفرینی اشاره داشتند که نظام های آموزشی

^۱ -Elert

^۲ - Martin

^۳ - Carpenter & Wilson

^۴ -Bauman

^۵ -Wei

^۶ -Senali

^۷ -Shah

به واسطه کارکردها و ظرفیت‌های خود در مباحث آموزشی مربوط به کارآفرینی می‌تواند نقش مهمی در رونق کارآفرینی داشته باشد. آنان همچنین مشخص نمودند که در جهت توسعه کارآفرینی می‌بایستی اهمیت گسترده‌ای به نظام‌های آموزشی داده شود. الرت^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیق خود تأثیر بلندمدت آموزش کارآفرینی در دانش‌آموزان دبیرستانی بر ورود کارآفرینی، عملکرد شرکت و بقای شرکت را بررسی کردند. آنان پس از بررسی‌های خود در حالی که مشارکت در برنامه آموزش کارآفرینی احتمال راه‌اندازی درازمدت یک شرکت و همچنین درآمدهای کارآفرینی را افزایش می‌دهد، هیچ تأثیر قابل‌توجهی بر بقای شرکت وجود ندارد. در مجموع، به نظر می‌رسد که هیچ‌اجماع آکادمیک در مورد تأثیرات پیامد عینی آموزش کارآفرینی وجود ندارد. جاردیم^۲ و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیق خود مشخص نمودند که جهت توسعه آموزش کارآفرینی می‌بایستی فرهنگ آن به صورت مناسبی اجرایی گردد که در این بین نیاز به توجه به شاخص‌هایی مختلفی در این خصوص می‌باشد. رمیکینی^۳ و همکاران (۲۰۱۳) در تحقیق خود که با هدف تبیین قصد کارآفرینی دانشجویان: نقش آموزش کارآفرینی انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی بردند که توجه به آموزش کارآفرینی می‌تواند شرایطی جهت رشد قصد کارآفرینی دانشجویان در محیط‌های دانشگاهی را فراهم نماید. عربی و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیق خود که با هدف طراحی مدل آموزش کارآفرینی در نظام آموزش فنی و حرفه‌ای ایران انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی بردند که الگوی پارادایمی حاصل بر اساس پدیده محوری (مهارت آموزشی کارآفرینانه) متأثر از شرایط علی، شرایط زمینه‌ای و متغیرهای مداخله‌گر به همراه راهبردهای کنش و واکنش و پیامدهای آموزش کارآفرینی در نظام آموزش فنی و حرفه‌ای (سطح فردی و سطح کلان) شکل گرفت. محمدی (۱۴۰۱) در تحقیق خود که با هدف آموزش کارآفرینی گامی نوظهور در جهت راه‌اندازی کسب و کار در مراکز دانشگاهی انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی برد که بهره‌گیری از آموزش کارآفرینی نقش مهمی در شکل‌گیری کسب و کارهای مناسب و پایدار دارد. شعابی و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیق خود که با هدف طراحی الگوی علی-ساختاری آموزش کارآفرینی با تکیه بر نظرات نخبگان علمی -

¹ -Elert

² -Jardim

³ -Remeikiene

دانشگاهی انجام گرفت، پس از بررسی های خود پی بردند که بین آموزش کارآفرینی با مهارت های کارآفرینی وجود دارد.

اگرچه آموزش کارآفرینی به عنوان یک ضرورت در جهت توسعه کارآفرینی مشخص می باشد اما نبود روندهای عملیاتی در جهت توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزش عالی ایران سبب گردیده است تا امروزه توفیق مناسب و مطلوبی در این حوزه شاهد نباشیم. افزایش سطح بیکاری و عدم برخورداری فارغ التحصیلان دانشگاهی از مشاغل مناسب؛ از جمله شواهد در خصوص نبود روندها و فرایندهای مناسب کارآفرینی در نظام آموزش عالی ایران می باشد. اگرچه امروزه شاهد رشد و گسترش دانشگاه ها در سطح کشور می باشیم اما این مساله همسو با توسعه کارآفرینی نمی باشد. در این بین آموزش کارآفرینی به عنوان یکی از مسائل مهم و کلیدی نقش اساسی در جهت توسعه کارآفرینی در نظام آموزش عالی دارد که به نظر می رسد این مساله به صورت مناسبی اجرایی نشده است. با این توجه تحقیق حاضر با هدف شناسایی عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران سعی در پاسخ به این سوال دارد که عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران چه می باشد؟

سوالات تحقیق

۱. عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران چه می باشد؟
۲. دسته بندی عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران به چه صورت می باشد؟

روش تحقیق

پژوهش حاضر از جمله پژوهش های کیفی بود. به منظور انجام تحقیق از روش تحلیل تم استفاده گردید. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی افراد حاضر خبرگان آگاه به موضوع پژوهش بودند. روش نمونه گیری به صورت هدفمند بود. بدین صورت که نمونه گیری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. بدین صورت تعداد نهایی نمونه های بخش کیفی شامل ۱۴ نفر از خبرگان آگاه به موضوع پژوهش بود. در بخش اول تحقیق (مطالعه کتابخانه ای)، محقق به بررسی پژوهش های

مرتبط با موضوع تحقیق پرداخت و مولفه‌های اصلی و تاثیرگذار شناسایی گردید. این موارد در خلل مصاحبه‌های کیفی به عنوان راهنمای مصاحبه مد نظر قرار گرفت.

در مرحله دوم، برای فرآیند جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه‌های کیفی با نخبگان دانشگاهی و صاحب‌نظران استفاده شد. در طول مصاحبه، به روش‌های مختلف مانند یادداشت برداری و ضبط جریان مصاحبه بر روی نوار صوتی یا تصویری اطلاعات ثبت شد. بلافاصله پس از اتمام مصاحبه یادداشت‌های مشروحی درباره جریان مصاحبه برداشته می‌شد. توانایی برای حفظ و ثبت اطلاعات از مصاحبه‌ها به اندازه جمع‌آوری آنها مهم هستند و چنانچه اطلاعات به طور مناسب جمع‌آوری نشوند کیفیت اطلاعات از دست خواهد رفت. همچنین می‌توان با کسب اجازه از مصاحبه‌شونده از دستگاه ضبط صدا استفاده نمود. در این پژوهش، پژوهشگر به منظور ثبت اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها، علاوه بر یادداشت رئوس مطالب، با کسب اجازه از فرد مصاحبه‌شونده به ضبط مصاحبه با استفاده از دستگاه ویژه ضبط صدا اقدام خواهد نمود. با شرکت کنندگان بالقوه برای انجام مصاحبه تماس گرفته خواهد شد و کسانی که مایل به شرکت در مصاحبه بودند، در زمان و مکان مورد انتخاب این افراد مصاحبه‌ها صورت خواهد پذیرفت. در این راستا، ابتدا راهنمای مصاحبه برای افراد ارسال خواهد گردید که در بر گیرنده عنوان، اهداف و سوال‌های کلی مصاحبه بود تا با مصاحبه‌شونده‌ها با موضوع بحث آشنا شوند. به منظور اجرای این پژوهش، در مرحله اول (مطالعه تطبیقی)، پژوهش حاضر به صورت کتابخانه‌ای به اجرا آمد و تلاش می‌شود با استفاده از داده‌های حاصل از اسناد برنامه‌ای به توصیف و تحلیل پژوهش‌های مرتبط با موضوع پژوهش پرداخته شد و تحلیل‌های انجام شده توسط محقق در مرحله اول منجر به ارتقای دانش و نیز تدوین راهنمای مصاحبه‌ها برای مرحله دوم شد. در مرحله بعد (مصاحبه‌های کیفی)، برای ساخت الگوی پیشنهادی پژوهش از روش تحلیل تم استفاده شد.

در بخش کیفی تحقیق جهت بررسی روایی از قابلیت باورپذیری (اعتبار)، انتقال‌پذیری و تاییدپذیری استفاده گردید. بدین منظور محقق جهت بررسی قابلیت باورپذیری از تایید فرایند پژوهش توسط هشت متخصص و همچنین استفاده از دو کدگذار جهت کدگذاری چند نمونه مصاحبه جهت کسب اطمینان از یکسانی دیدگاه کدگذاران استفاده گردید. همچنین جهت بررسی انتقال‌پذیری از نظرات سه متخصص که در پژوهش مشارکت نداشتند در مورد یافته‌های پژوهش مورد

مشورت قرار گرفتند. همچنین جهت بررسی قابلیت تایید پذیری از ثبت و ضبط تمامی مصاحبه ها و بررسی آنان در زمان های مورد نیاز استفاده گردید. جهت بررسی پایایی، از کمیته های تخصصی استفاده گردید. بدین صورت که نظرات کمیته های تخصصی در خصوص اهداف مورد بررسی و با نظرات به دست آمده مورد بررسی قرار گرفت و با مقایسه؛ یکسان بودن نتایج اولیه با نظرات کمیته تخصصی مورد تایید قرار گرفت. در تحقیق حاضر جهت تجزیه و تحلیل داده های تحقیق حاضر از کدگذاری مطابق با روش تحلیل تم استفاده گردید.

یافته ها

یافته های توصیفی مربوط به مشارکت کنندگان تحقیق حاضر در جدول ۱ به نمایش گذاشته شده است.

جدول ۱. ویژگی مشارکت کنندگان

درصد	فراوانی	گروه ها	ویژگی های جمعیت شناختی
۷۸/۶	۱۱	مرد	جنسیت
۲۱/۴	۳	زن	
۷۱/۴	۱۰	دکتری	
۲۸/۶	۴	کارشناسی ارشد	سطح تحصیلات

جدول شماره ۲ بخشی از مصاحبه های انجام شده را نشان می دهد.

جدول ۲. بخشی از مصاحبه نمونه شماره ۱

کدهای استخراجی	متن مصاحبه
ارتقا دانش فنی در خصوص روش های آموزش کارآفرینی	خب شما دقت کنید امروز ما داریم در حوزه آموزشی شعار می دهیم که کلی روش نوین داریم و حتی من دیده ام و شنیده ام که روش های بومی در حوزه آموزش نیز شکل گرفته است. در خصوص کارآفرینی نیز این مساله می بایستی شکل گیرد و روش های آموزشی در این خصوص ایجاد و پشتوانه فنی در این خصوص ایجاد گردد.
شناسایی ذینفعان واقعی در حوزه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی	اصلا به این مساله فکر کرده ایم که چرا آموزش کارآفرینی؟ و این آموزش برای چه کسانی؟ ما می بایستی ذینفعان در این حوزه را بشناسیم. مگر می شود ذینفعان و مخاطبان خود را شناسیم و بعد آموزش کارآفرینی را انجام دهیم؟
ایجاد مدیریت دغدغه مند در حوزه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی	مدیران ما در سیستم های آموزشی می بایستی کارآفرینی را دغدغه بدانند. من شاهد هستم که مدیران کارآفرینی را صرفا در حد شعار می دانند و به صورت عملی به آن نگاه نمی کنند. به طور حتم می بایستی مدیریت دغدغه مند در خصوص کارآفرینی و مباحث آموزشی در حوزه آن شکل گیرد.
به روزرسانی سرفصل های کارآفرینی در نظام آموزشی عالی	سرفصل های درسی ما در حوزه کارآفرینی قدیمی و عملیاتی نیست. نیاز است تا با بروزرسانی این سرفصل ها شرایطی جهت توسعه آموزش کارآفرینی را فراهم نمود.
برون سپاری فعالیت های آموزشی در حوزه کارآفرینی در نظام آموزشی عالی	چه اشکال دارد بخش هایی از آموزش کارآفرینی را به افراد، گروه ها و سازمان های متخصص برون سپاری کنیم. به نظر من برون سپاری فعالیت های آموزشی در حوزه کارآفرینی می تواند نقش مهمی در توسعه این حوزه داشته باشد.

کرونا نشان داد که آموزش مجازی می تواند تا حدی مفید باشد. از طرفی نظام آموزشی ما گستردگی بالایی دارد که از تجارب آموزش مجازی و سیستم های غیرحضوری در دوران کرونا می توانیم تجربه کسب کنیم و شرایطی فراهم کنیم تا ارتباطات در ساختار نظام های آموزشی تسهیل پیدا کند. این مساله می تواند به واسطه سامانه های الکترونیکی شکل گیرد.

نظارت اهمیت بالایی در این حوزه دارد. با یک نظارت مناسب و اصولی می توان ضمن تمرکز بر اهداف؛ فعالیت هایی که در این حوزه انجام شده است را ارزیابی نمود تا بتوان تشخیص داد که چه چیزی خوب و چه چیزی بد می باشد.

تسهیل ارتباطات در ساختار نظام های آموزشی از طریق طراحی سامانه های الکترونیکی مرتبط نظارت بر حسن انجام اهداف و سیاست های مربوط به آموزش کارآفرینی

جدول شماره ۳، نتایج مربوط به کدهای استخراجی به همراه فراوانی را نشان می دهد.

جدول ۳. کدهای استخراجی بخش کیفی

ردیف	کدهای استخراجی	فراوانی	مقدار آنتروپی	ضریب اهمیت
۱	اشراف بر تمامی مشکلات موجود در حوزه کارآفرینی در نظام آموزشی عالی	۷	۰/۸۲۵۱۷	۰/۰۸۵۲۴۷۰
۲	هویت دهی به ارکان نظام آموزشی عالی	۹	۰/۸۲۵۱۴۷	۰/۰۹۲۱۹۳
۳	شکل گیری روحیه کنجکاوی در نظام آموزشی عالی	۸	۰/۷۴۲۰۵۹	۰/۰۸۸۱۲۵
۴	ایجاد اولویت های اخلاق محوری در حوزه کارآفرینی	۹	۰/۸۲۵۱۴۷	۰/۰۹۲۱۹۳
۵	ایجاد روحیه وفاق آفرین در نظام آموزشی عالی	۷	۰/۸۲۵۱۷	۰/۰۸۵۲۴۷۰
۶	توجه به ارزش های اخلاقی در حوزه آموزش کارآفرینی	۸	۰/۷۴۲۰۵۹	۰/۰۸۸۱۲۵
۷	رصد آثار ارزشی و هنجاری کارآفرینی	۸	۰/۷۴۲۰۵۹	۰/۰۸۸۱۲۵
۸	ارتقا دانش فنی در خصوص روش های آموزش کارآفرینی	۹	۰/۸۲۵۱۴۷	۰/۰۹۲۱۹۳
۹	بکارگیری ابزارهای خودنظارتی در خصوص آموزش کارآفرینی	۷	۰/۸۲۵۱۷	۰/۰۸۵۲۴۷۰
۱۰	به روزرسانی دانش آموزشی در کار آفرینی	۶	۰/۵۸۴۴۱۷	۰/۰۶۱۷۸۳
۱۱	تطابق میان الگوهای آموزشی بومی و الگوهای کارآفرینی	۶	۰/۵۸۴۴۱۷	۰/۰۶۱۷۸۳
۱۲	ایجاد منشور پاسخگویی در نظام های آموزش در حوزه کارآفرینی	۹	۰/۸۲۵۱۴۷	۰/۰۹۲۱۹۳
۱۳	ایجاد بانک اطلاعاتی از استانداردهای عمومی و اختصاصی در فعالیت های کارآفرینی	۶	۰/۵۸۴۴۱۷	۰/۰۶۱۷۸۳
۱۴	شناسایی ذینفعان واقعی در حوزه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی	۸	۰/۷۵۴۱۹۰	۰/۰۸۳۵۱۸
۱۵	ایجاد مشوق ها در حوزه آموزش کار آفرینی در نظام آموزشی عالی	۸	۰/۷۵۴۱۹۰	۰/۰۸۳۵۱۸
۱۶	پشتیبانی انگیزشی از آموزش کار آفرینی در نظام آموزشی عالی	۸	۰/۷۵۴۱۹۰	۰/۰۸۳۵۱۸
۱۷	حمایت معنوی مدیران نظام آموزشی عالی از روند توسعه آموزش کارآفرینی	۹	۰/۸۰۵۱۷۹	۰/۰۹۱۴۷۸۱
۱۸	بهبود اعتمادسازی در خصوص آموزش های مربوط به کارآفرینی	۱۲	۰/۹۲۵۴۷۱	۰/۱۱۰۱۲۵
۱۹	ارتقا تعلق خاطر نظام های آموزشی به آموزش و یادگیری در حوزه کارآفرینی	۷	۰/۶۲۴۱۸۸	۰/۰۷۴۱۶۳
۲۰	ایجاد مدیریت دغدغه مند در حوزه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی	۶	۰/۵۲۴۱۷۷	۰/۰۶۲۹۲۵
۲۱	بهبود هوشیاری در نظام آموزشی در مواجهه با مباحث کارآفرینی	۷	۰/۶۲۴۱۸۸	۰/۰۷۴۱۶۳
۲۲	ایجاد سیستم های نظاره گر در نظام آموزشی عالی	۱۱	۰/۸۷۴۱۸۰	۰/۰۹۵۱۵۸
۲۳	سیاست ورزی مطلوب در حوزه آموزش کارآفرینی در نظام آموزش عالی	۱۰	۰/۸۴۱۷۹۳	۰/۰۹۳۵۱۴۷
۲۴	شکل گیری تفکر جامع نگر در نظام آموزشی عالی در حوزه کارآفرینی	۹	۰/۸۲۵۱۴۷	۰/۰۹۲۱۹۳
۲۵	اولویت بخشی در واسپاری پروژه ها به بخش های مختلف نظام آموزشی	۸	۰/۴۷۵۸۴۹	۰/۰۵۷۴۱۸
۲۶	نظارت بر حسن انجام اهداف و سیاست های مربوط به آموزش کارآفرینی	۱۰	۰/۶۹۵۸۱۴	۰/۰۸۱۴۷۹

۰/۰۵۷۴۱۸	۰/۴۷۵۸۴۹	۸	اصلاح ساختار و استانداردسازی شاخص های ارزیابی نظام آموزشی عالی در حوزه آموزش کارآفرینی	۲۷
۰/۰۹۴۵۹۶	۰/۷۹۴۴۱۹	۱۱	ایجاد فرهنگ پاسخگویی در حوزه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی	۲۸
۰/۱۰۳۵۸۷	۰/۹۱۴۴۰۸	۱۳	به روزرسانی سرفصل های کارآفرینی در نظام آموزشی عالی	۲۹
۰/۱۱۰۱۲۵	۰/۹۲۵۴۷۱	۱۲	بهره گیری از اساتید مجرب و آگاه در حوزه آموزش کارآفرینی	۳۰
۰/۰۸۳۵۱۸	۰/۷۵۴۱۹۰	۸	تقویت زیرساخت های آموزشی جهت آموزش عملی کارآفرینی	۳۱
۰/۰۹۴۵۹۶	۰/۷۹۴۴۱۹	۱۱	ایجاد کارگروه های فنی در نظام آموزشی عالی جهت توسعه کارآفرینی	۳۲
۰/۰۸۵۲۴۷۰	۰/۷۸۲۵۱۷	۷	برون سپاری فعالیت های آموزشی در حوزه کارآفرینی در نظام آموزشی عالی	۳۳
۰/۰۶۱۷۸۳	۰/۵۸۴۴۱۷	۶	ایجاد سیستم آموزشی کارآفرین پرور در نظام های آموزشی	۳۴
۰/۰۸۸۱۲۵	۰/۷۴۲۰۵۹	۸	تسهیل ارتباطات در ساختار نظام های آموزشی از طریق طراحی سامانه های الکترونیکی مرتبط	۳۵
۰/۱۰۳۵۸۷	۰/۹۱۴۴۰۸	۱۳	ایجاد بانک های اطلاعاتی از موجودی ها و کاستی های ساختاری و منابع انسانی نظام آموزشی در حوزه کارآفرینی	۳۶
۰/۱۱۰۱۲۵	۰/۹۲۵۴۷۱	۱۲	بازتعریف و طراحی سیستم گزارش دهی، ارزشیابی و نظارت در بخش های مختلف نظام آموزشی	۳۷
۰/۰۸۳۵۱۸	۰/۷۵۴۱۹۰	۸	پیاده سازی اپلیکیشن و ساختار یکپارچه رسانه ای و نشر اطلاعات در ارتباط با آموزش کارآفرینی	۳۸

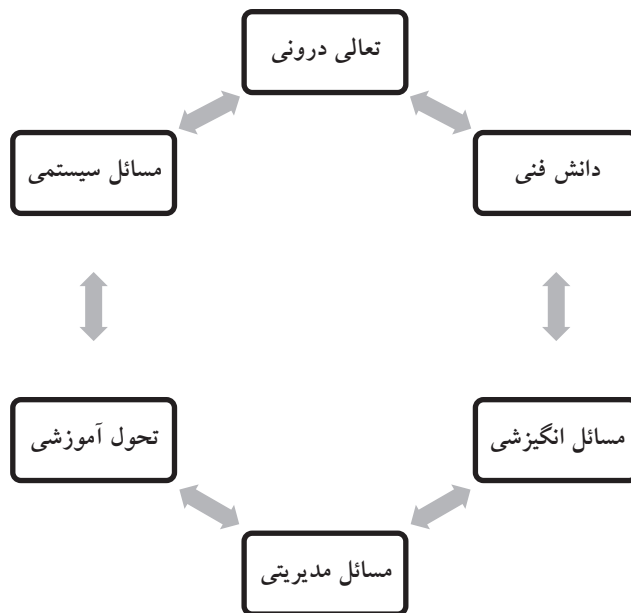
پس از بررسی های انجام شده تعداد ۳۸ کد نهایی استخراج گردید. جدول شماره ۴ نتایج

کدگذاری محوری در خصوص این کدها را نشان می دهد.

جدول ۴. نتایج کدگذاری محوری

عوامل	گویه ها
تعالی درونی	<p>اشراف بر تمامی مشکلات موجود در حوزه کارآفرینی در نظام آموزشی عالی</p> <p>هویت دهی به ارکان نظام آموزشی عالی</p> <p>شکل گیری روحیه کنجکاوی در نظام آموزشی عالی</p> <p>ایجاد اولویت های اخلاق محوری در حوزه کارآفرینی</p> <p>ایجاد روحیه وفاق آفرین در نظام آموزشی عالی</p> <p>توجه به ارزش های اخلاقی در حوزه آموزش کارآفرینی</p> <p>رصد آثار ارزشی و هنجاری کارآفرینی</p>
دانش فنی	<p>ارتقا دانش فنی در خصوص روش های آموزش کارآفرینی</p> <p>بکارگیری ابزارهای خودنظارتی در خصوص آموزش کارآفرینی</p> <p>به روزرسانی دانش آموزشی در کار آفرینی</p> <p>تطابق میان الگوهای آموزشی بومی و الگوهای کارآفرینی</p> <p>ایجاد منشور پاسخگویی در نظام های آموزشی در حوزه کارآفرینی</p> <p>ایجاد بانک اطلاعاتی از استانداردهای عمومی و اختصاصی در فعالیت های کارآفرینی</p> <p>شناسایی ذینفعان واقعی در حوزه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی</p>
مسائل انگیزشی	<p>ایجاد مشوق ها در حوزه آموزش کار آفرینی در نظام آموزشی عالی</p> <p>پشتیبانی انگیزشی از آموزش کار آفرینی در نظام آموزشی عالی</p> <p>حمایت معنوی مدیران نظام آموزشی عالی از روند توسعه آموزش کارآفرینی</p> <p>بهبود اعتمادسازی در خصوص آموزش های مربوط به کارآفرینی</p> <p>ارتقا تعلق خاطر نظام های آموزشی به آموزش و یادگیری در حوزه کارآفرینی</p>
مسائل مدیریتی	<p>ایجاد مدیریت دغدغه مند در حوزه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی</p> <p>بهبود هوشیاری در نظام آموزشی در مواجهه با مباحث کارآفرینی</p> <p>ایجاد سیستم های نظاره گر در نظام آموزشی عالی</p> <p>سیاست وزی مطلوب در حوزه آموزش کارآفرینی در نظام آموزش عالی</p> <p>شکل گیری تفکر جامع نگر در نظام آموزشی عالی در حوزه کارآفرینی</p> <p>اولویت بخشی در واسپاری پروژه ها به بخش های مختلف نظام آموزشی</p> <p>نظارت بر حسن انجام اهداف و سیاست های مربوط به آموزش کارآفرینی</p> <p>اصلاح ساختار و استانداردهای شاخص های ارزیابی نظام آموزشی عالی در حوزه آموزش کارآفرینی</p> <p>ایجاد فرهنگ پاسخگویی در حوزه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی</p>
تحول آموزشی	<p>به روزرسانی سرفصل های کارآفرینی در نظام آموزشی عالی</p> <p>بهره گیری از اساتید مجرب و آگاه در حوزه آموزش کارآفرینی</p> <p>تقویت زیرساخت های آموزشی جهت آموزش عملی کارآفرینی</p> <p>ایجاد کارگروه های فنی در نظام آموزشی عالی جهت توسعه کارآفرینی</p> <p>برون سپاری فعالیت های آموزشی در حوزه کارآفرینی در نظام آموزشی عالی</p>
مسائل سیستمی	<p>ایجاد سیستم آموزشی کارآفرین پرور در نظام های آموزشی</p> <p>تسهیل ارتباطات در ساختار نظام های آموزشی از طریق طراحی سامانه های الکترونیکی مرتبط</p> <p>ایجاد بانک های اطلاعاتی از موجودی ها و کاستی های ساختاری و منابع انسانی نظام آموزشی در حوزه کارآفرینی</p> <p>بازتعریف و طراحی سیستم گزارش دهی، ارزشیابی و نظارت در بخش های مختلف نظام آموزشی</p> <p>پیاده سازی اپلیکیشن و ساختار یکپارچه رسانه ای و نشر اطلاعات در ارتباط با آموزش کارآفرینی</p>

مطابق با نتایج مشخص گردید که عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران در شش دسته شامل تعالی درونی، دانش فنی، مسائل انگیزشی، مسائل مدیریتی، تحول آموزشی و مسائل سیستمی دسته بندی گردید. شکل شماره ۱ عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران را نشان می دهد.

شکل ۱. عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران

یکی از شاخص‌های پایایی پژوهش کیفی، ارزیابی دو یا چند سند از حیث ارجاع به شاخصی خاص است. برای ارزیابی پایایی مرحله فرا ترکیب سندی انتخابی در اختیار یکی از خبرگان قرار گرفته شد پس از ارزیابی ضریب کاپا (۰/۶۴۷) بیش از مقدار قابل قبول به دست آمد. این مقدار به معنای پایایی پژوهش است. در جدول (۵)، به ارزیابی ضریب کاپا حاصل از نرم‌افزار SPSS پرداخته شده است. همچنین ضریب معناداری کمتر از ۰/۰۵ گویای وجود رابطه کدگذاری میان دو سند بررسی شده است.

جدول ۵. آزمون توافق کدگذاری میان پژوهشگر و یکی از خبرگان

مقدار کاپا	انحراف معیار برآوردی ^۱	برآورد T ^b	معناداری برآورد (Sig)
۰/۶۴۷	۰/۱۷۸	۴/۸۵۵	۰/۰۰۱

بحث و نتیجه گیری

سوال اول تحقیق: عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران چه می باشد؟

کارآفرینی به عنوان یکی از مسائل مهم در روند توسعه اقتصاد کشورها مشخص می باشد. با افزایش فشار اقتصادی رو به پایین، ایجاد انگیزه پایدار و نشاط جدید برای توسعه اقتصادی ضروری است. فعالیت‌های کارآفرینانه به طرق مختلف توسعه اجتماعی و اقتصادی را ارتقا می‌دهند، زیرا باعث افزایش درآمد افراد، ایجاد مشاغل بیشتر و تحریک نشاط نوآورانه جامعه می‌شوند. سطح فعالیت کارآفرینانه به تعداد کارآفرینان در دسترس بستگی دارد و هر چه تعداد کارآفرینان بیشتر باشد، فعالیت کارآفرینی فعال تر خواهد بود. تعداد زیادی از ادبیات کارآفرینی سهم کارآفرینان در رشد و توسعه اقتصادی ملی را به رسمیت می‌شناسد. با توسعه جامعه، کشورهای بیشتری به اهمیت آموزش کارآفرینی پی برده‌اند. علاقه فزاینده ای به این موضوع وجود دارد که چگونه آموزش می‌تواند کارآفرینی را با تشویق نوآوری افزایش دهد. اهمیت این مساله سبب گردیده است تا تحقیق حاضر با هدف عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران طراحی و اجرا گردد.

پس از بررسی‌های انجام شده تعداد ۳۸ کد نهایی استخراج گردید. به عبارتی عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران شامل ۳۸ گویه از حوزه‌ها و بخش‌های مختلف می‌باشد. در پژوهش‌های مختلفی به این مساله اشاره شده است. کارپنتر و ویلسون^۱ (۲۰۲۲) در پژوهش خود مشخص نمودند که در جهت توسعه آموزش کارآفرینی می‌بایستی شرایطی جهت توسعه سیستم‌های آموزشی از منظرهای مختلف شکل گیرد. سنالی^۲ و همکاران

^۱- Carpenter & Wilson

^۲-Senali

(۲۰۲۲) نیز مشخص نمودند که در جهت توسعه آموزش کارآفرینی می بایستی به صورت جدی زیرساخت هایی در این خصوص را فراهم نمود. جاردیم^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیق خود مشخص نمودند که جهت توسعه آموزش کارآفرینی می بایستی فرهنگ آن به صورت مناسبی اجرایی گردد که در این بین نیاز به توجه به شاخص هایی مختلفی در این خصوص می باشد. با این توجه می توان چنین اعلام دشت که نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات کارپنتر و ویلسون (۲۰۲۲)، سنالی و همکاران (۲۰۲۲) و جاردیم و همکاران (۲۰۲۱) همخوان می باشد. به نظر می رسد در جهت توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران نیاز به برنامه ریزی در حوزه های مختلف و ایجاد بستر مناسب و مطلوبی از حوزه ها و شرایط مختلف می باشد. به صورتی که جهت توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران می بایستی برنامه ریزی مدونی جهت توجه به تمامی شاخص ها و عوامل موجود در محیط پیرامون انجام داد. بدون شک توجه به جنبه های مختلف در جهت توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران می تواند شرایطی جهت پایداری این آموزش را فراهم نماید.

سوال دوم تحقیق: دسته بندی عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران به چه صورت می باشد؟

مطابق با نتایج مشخص گردید که عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران در شش دسته شامل تعالی درونی، دانش فنی، مسائل انگیزشی، مسائل مدیریتی، تحول آموزشی و مسائل سیستمی دسته بندی گردید. در تحقیقات مختلفی به این مساله اشاره شده است. وی^۲ و همکاران (۲۰۱۹) مشخص نمودند که در مسیر توسعه کارآفرینی؛ مسائل آموزشی اهمیت بالایی دارد. بومن^۳ و لوسی (۲۰۲۱) پس از بررسی های خود پی بردند که استفاده از آموزش کارآفرینی نقش مهمی در جهت شناسایی و پرورش شایستگی های افراد دارد. رمیکینی^۴ و همکاران (۲۰۱۳) نیز پس از بررسی های خود پی بردند که توجه به آموزش کارآفرینی می تواند

^۱ -Jardim

^۲ -Wei

^۳ -Bauman

^۴ -Remeikiene

شرایطی جهت رشد قصد کارآفرینی دانشجویان در محیط‌های دانشگاهی را فراهم نماید. شاه^۱ و همکاران (۲۰۲۰) نیز مشخص نمودند که در جهت توسعه کارآفرینی می‌بایستی اهمیت گسترده‌ای به نظام‌های آموزشی داده شود. این مساله نشان‌دهنده این مهم می‌باشد که در مسیر توسعه آموزش کارآفرینی؛ توجه به مسائلی در جهت تحول در سیستم‌های آموزشی از جمله زیرساخت‌ها، کتب و سرفصل‌ها مهم می‌باشد و این مساله نیازمند تحول در نظام‌های آموزشی در حوزه آموزش‌ها و رویکردهای مربوط به کارآفرینی گردد. به صورتی که در مسیر توسعه آموزش کارآفرینی نیازمند توسعه و تحول در حوزه‌های آموزشی و انگیزشی است.

پیستوری^۲ و فاهدسریه (۲۰۱۰) مشخص نمودند که در جهت توسعه کارآفرینی می‌بایستی توجه به مسائل آموزشی و مدیریتی داشت. آزیم^۳ (۲۰۱۱) نیز مشخص نمود که در مسیر ارتقا کارآفرینی نیازمند توجه به مسائل انگیزشی داشت. محمدی (۱۴۰۱) در تحقیق خود که با هدف آموزش کارآفرینی گامی نوظهور در جهت راه‌اندازی کسب و کار در مراکز دانشگاهی انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی برد که بهره‌گیری از آموزش کارآفرینی نقش مهمی در شکل‌گیری کسب و کارهای مناسب و پایدار دارد. به نظر می‌رسد کارکردهای تعالی درونی، دانش فنی، مسائل انگیزشی، مسائل مدیریتی، تحول آموزشی و مسائل سیستمی در جهت شکل‌گیری بستری در جهت توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران از جمله مسائل مهم می‌باشد که می‌بایستی در نظام آموزش عالی ایران توجه گردد. به عبارتی توجه نظام‌های آموزشی به عواملی از جمله تعالی درونی، دانش فنی، مسائل انگیزشی، مسائل مدیریتی، تحول آموزشی و مسائل سیستمی در حوزه آموزش کارآفرینی می‌تواند نقش مهمی در جهت توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران داشته باشد و این مساله را در روند توسعه یافتگی سوق دهد.

در تفسیر این مساله لازم به ذکر است که فضای رقابتی موجود در عرصه کارآفرینی و وجود رقبا داخلی و خارجی سبب گردیده است تا ضرورت الگوهای بومی در روند توسعه آموزش کارآفرینی درک گردد. از طرفی اهمیت توجه به هنجارها و ارزش‌های جامعه، سبب گردیده

^۱ -Shah

^۲ -Pistru

^۳ -Azim

است تا با توجه به فضای فعلی کشور ایران، ضرورت ایجاد الگوی بومی برای توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران درک گردد.

در تفسیر این مساله لازم به ذکر است که جهت توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران نیاز است تا بستر فنی اولیه در این خصوص ایجاد گردد. در این خصوص وجود دانش فنی، شناخت روش های آموزشی موثر در حوزه کارآفرینی و تطابق میان الگوهای آموزشی و الگوهای کارآفرینی می تواند ضمن ایجاد بستر اولیه در خصوص توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران را فراهم نماید. از طرفی حمایت های دولتی ضمن حمایت معنوی مدیران از روند توسعه آموزش کارآفرینی سبب می گردد تا پشتوانه های انگیزشی در این خصوص ایجاد گردد. از طرفی نیاز به تحول فرهنگی در جهت توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران سبب گردیده است تا عوامل فرهنگی از جمله شناخت از ارزش ها و استانداردهای مربوط به آموزش کارآفرینی کشور ایران به عنوان نیازهای اولیه در جهت توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزشی عالی ایران مشخص گردد.

آموزش کارآفرینی تأثیر بسزایی بر قصد کارآفرینی دارد. برای ارتقای توسعه اقتصادی، کشورهای بیشتری سیاست ها و اقداماتی را برای تقویت آموزش کارآفرینی ارائه کرده اند که در این میان آموزش کارآفرینی در دانشگاه ها حیاتی است. با این حال، جامعه هم توسط کارآفرینی و هم با افراد دارای توانایی کارآفرینی بهبود می یابد. دانش پژوهان و متخصصان باید کارآفرینی را فراتر از معنای محدود (راه اندازی کسب و کار) به معنای وسیع (شناخت و حل مشکلات، شناسایی فرصت ها و ایجاد ارزش در جامعه) درک کنند. بنابراین، بهبود شایستگی کارآفرینی یک تمرکز ضروری است که می بایستی مورد توجه جدی نظام آموزش عالی قرار گیرد. با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می گردد تا راهکارهایی شامل ایجاد سیستم آموزشی کارآفرین پرور در نظام آموزشی عالی، ایجاد بانک اطلاعاتی از استانداردهای عملیاتی در فعالیت های آموزش کارآفرینی، تسهیل ارتباطات در ساختار نظام های آموزشی از طریق طراحی سامانه های الکترونیکی مرتبط، اصلاح ساختار و استانداردهای شاخص های ارزیابی نظام آموزشی عالی در حوزه آموزش کارآفرینی، شناسایی ذینفعان واقعی در حوزه آموزش کارآفرینی، ایجاد بانک های اطلاعاتی از موجودی ها و کاستی های ساختاری و منابع انسانی نظام آموزشی در حوزه

کارآفرینی، قدرت بخشی به بخش های مختلف نظام آموزشی عالی در ارتباط با آموزش کارآفرینی، اولویت بخشی در واسپاری پروژه ها به بخش های مختلف نظام آموزشی عالی، برون سپاری فعالیت های آموزشی در حوزه کارآفرینی، ایجاد فرهنگ پاسخگویی در حوزه کارآفرینی توسط نظام آموزشی عالی، تقویت روحیه جهادی در نظام آموزشی عالی و پیاده سازی اپلیکیشن و ساختار یکپارچه رسانه ای و نشر اطلاعات در ارتباط با آموزش کارآفرینی اجرایی گردد. انجام تحقیق حاضر محدودیت هایی از جمله عدم امکان انجام تحقیق در دانشگاه های کشور جهت شناسایی تاثیرات واقعی این عوامل در روند آموزش کارآفرینی و همچنین گستردگی دانشگاه ها و سیاست های گاه‌متفاوت در حوزه آموزش کارآفرینی با سطح متفاوت از تجهیزات کارآفرینی وجود داشت.

تقدیر و تشکر

از تمامی شرکت کنندگانی که در این پژوهش ما را یاری کردند؛ سپاسگزاریم.

منابع

- حقدادی، امیر. رئوفی، فرهاد. اباسلط، شایان. (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین گرایش به کارآفرینی، قابلیت های بازاریابی و عملکرد شرکت با توجه به شدت رقابت در شرکت پتروشیمی شازند، **سومین کنفرانس بین المللی راهکارهای نوین در مهندسی، علوم اطلاعات و فناوری در قرن پیش رو**، تهران، شرکت همایش آروین البرز
- شهنوازی، عثمان. آرامش، حامد. (۱۳۹۶). شناسایی عوامل تاثیرگذار بر کارآفرینی شرکتی و تاثیر آن بر عملکرد سازمانی (مورد مطالعه کسب و کارهای کوچک و متوسط زاهدان)، **کنفرانس ملی تحقیق و توسعه در مهندسی عمران، معماری و شهرسازی نوین**، تهران
- روح الهی، حمیدرضا. (۱۳۹۷). نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات بر عملکرد سازمان با نقش میانجی کارآفرینی شرکتی، **سومین کنفرانس ملی تحول و نوآوری سازمانی با رویکرد الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت**، مشهد.
- داوری، علی. مرادی، سعید. (۱۳۹۲). شناسایی تاثیر گرایش کارآفرینانه و عوامل سازمانی بر عملکرد کسب و کار (مورد مطالعه: شرکت های فنی تابعه شرکت ملی نفت ایران)، **نشریه توسعه کارآفرینی**، ۶ (۳): ۱۴۳-۱۲۵.
- کردنائیچ، اسدالله. زالی، محمد رضا. بهامین، ماجد. (۱۳۹۲). راهکارهای ساختاری توسعه کارآفرینی در ایران، **نشریه توسعه کارآفرینی**، ۶ (۲): ۱۱۴-۹۵.
- کیاکجوری، کریم. رودگرزاد، فروغ. (۱۳۸۶). چالش های آموزش عالی در توسعه دانشگاه کارآفری، مجموعه مقالات **همایش ملی آموزش عالی و کارآفرینی**، مرکز کارآفرینی دانشگاه سمنان.
- محمدپور، سمانه. سالارزهی، حبیب الله. وظیفه، زهرا. یعقوبی، نورمحمد؛ کمالیان، امین رضا. (۱۳۹۸). طراحی و تدوین الگوی جامع دانشگاه کارآفرین با رویکرد فرا ترکیب، **مدیریت در دانشگاه اسلامی**، ۸ (۱۸): ۳۸۶-۳۶۹.
- عربی، سمیه؛ حسینی، سید رسول؛ عزیزی، محمد. (۱۴۰۱). **طراحی مدل آموزش کارآفرینی در نظام آموزش فنی و حرفه ای ایران**.
- Aparicio, G., Iturralde, T., & Maseda, A. (2019). Conceptual structure and perspectives on entrepreneurship education research: A bibliometric review, **European research on management and business economics**, 25(3): 105-113.
- Azim, M. T. (2011). **Entrepreneurship development in Bangladesh** (1st ed.). Dhaka: UGC.
- Berchicci, L.; Tucci, C. & Zazzara, C. (2014). The Influence of Industry Downturns on the Propensity of Product vs. Process Innovation (Forthcoming), **Industrial and Corporate Change**, 23(2): 429-465.
- Bauman, A., & Lucy, C. (2021). Enhancing entrepreneurial education: Developing competencies for success, **The International Journal of Management Education**, 19(1): 100-123.

- Boon, J., Van der Klink, M., & Janssen, J. (2013). Fostering intrapreneurial competencies of employees in the education sector, **International Journal of Training and Development**, 17(3): 210-220.
- Carpenter, A., & Wilson, R. (2022). A systematic review looking at the effect of entrepreneurship education on higher education student, **The International Journal of Management Education**, 20(2): 54-62.
- Elert, N., Andersson, F. W., & Wennberg, K. (2015). The impact of entrepreneurship education in high school on long-term entrepreneurial performance, **Journal of Economic Behavior & Organization**, 111: 209–223
- Falck, O., Gold, R., & Heblich, S. (2017). Lifting the iron curtain: school-age education and entrepreneurial intentions, **Journal of Economic Geography**, 17(5): 1111-1148.
- Fiore, E., Sansone, G., & Paolucci, E. (2019). Entrepreneurship education in a multidisciplinary environment: evidence from an entrepreneurship programme held in Turin, **Administrative Sciences**, 9(1): 28.
- Fellnhöfer, K. (2019). Toward a taxonomy of entrepreneurship education research literature: A bibliometric mapping and visualization, **Educational Research Review**, 27:28-55.
- Hasbi, M. (2020). Impact of very high-speed broadband on company creation and entrepreneurship: Empirical Evidence, **Telecommunications Policy**, 44(3): 101-114.
- Jardim, J., Bártolo, A., & Pinho, A. (2021). Towards a global entrepreneurial culture: A systematic review of the effectiveness of entrepreneurship education programs, **Education Sciences**, 11(8): 398-406.
- Linton, G., & Klinton, M. (2019). University entrepreneurship education: a design thinking approach to learning, **Journal of innovation and Entrepreneurship**, 8(1): 1-11.
- Martin, B. C., McNally, J. J., & Kay, M. J. (2013). Examining the formation of human capital in entrepreneurship: A meta-analysis of entrepreneurship education outcomes, **Journal of business venturing**, 28(2): 211-224.
- Morris, N. M., Kuratko, D. F., & Pryor, C. G. (2013). Building blocks for the development of university-wide entrepreneurship, **Entrepreneurship Research Journal**, 4(1): 45-68.
- Nambisan, S. (2017). Digital entrepreneurship: Toward a digital technology perspective of entrepreneurship, **Entrepreneurship Theory and Practice**, 41(6): 1029-1055.
- Ollila, S., & Williams Middleton, K. (2011). The venture creation approach: integrating entrepreneurial education and incubation at the university, **International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management**, 13(2): 161-178.
- Pistrui, D., & Fahed-Sreih, J. (2010). Islam, entrepreneurship and business values in the Middle East, **International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management**, 12(1): 107–118.

- Putro, H. P. N., Rusmaniah, R., Mutiani, M., Abbas, E. W., Jumriani, J., & Ilhami, M. R. (2022). Social Capital of Micro, Small and Medium Enterprises in Kampung Purun for Improving Entrepreneurship Education, *AL-ISHLAH: Journal Pendidikan*, 14(2): 1669-1680.
- Remeikiene, R., Startiene, G., & Dumciuviene, D. (2013, June). Explaining entrepreneurial intention of university students: The role of entrepreneurial education, *In International conference*, 299: 307.
- Ruskovaara, E., & Pihkala, T. (2015). Entrepreneurship education in schools: empirical evidence on the teacher's role, *The Journal of Educational Research*, 108(3): 236-249.
- Shah, I. A., Amjed, S., & Jaboob, S. (2020). The moderating role of entrepreneurship education in shaping entrepreneurial intentions, *Journal of Economic Structures*, 9(1): 1-15.
- Senali, M. G., Iranmanesh, M., Ghobakhloo, M., Gengatharen, D., Tseng, M. L., & Nilsashi, M. (2022). Flipped classroom in business and entrepreneurship education: A systematic review and future research agenda, *The International Journal of Management Education*, 20(1): 100-112.
- Snuggs, E., & Jevons, C. (2018). Reconceptualising the scholarship of marketing education—Some futurescapes, *Australasian marketing journal*, 26(2): 180-186.
- Turner, T., & Gianiodis, P. (2018). Entrepreneurship unleashed: Understanding entrepreneurial education outside of the business school, *Journal of Small Business Management*, 56(1): 131-149.
- Wardana, L. W., Narmaditya, B. S., Wibowo, A., Mahendra, A. M., Wibowo, N. A., Harwida, G., & Rohman, A. N. (2020). The impact of entrepreneurship education and students' entrepreneurial mindset: the mediating role of attitude and self-efficacy, *Heliyon*, 6(9): 901-922.
- Wei, X., Liu, X., & Sha, J. (2019). How does the entrepreneurship education influence the students' innovation? Testing on the multiple mediation model, *Frontiers in psychology*, 10: 1557.

Identifying factors affecting the development of entrepreneurship education in Iran's higher education system

Reza Amya, Hossein Didekhani, Parviz Saeedi

Abstract:

The present research was designed and implemented with the aim of identifying the factors affecting the development of entrepreneurship education in Iran's higher education system. The current research was one of the qualitative researches that was conducted using interviews. The statistical population included experts who were knowledgeable about the subject of the research, and in order to select the research samples, the purposeful sampling method was used until theoretical saturation was reached. Finally, the number of 14 people was determined as the research sample. The data collection tool was a semi-structured interview. In order to analyze the data of the present research, coding was used in the form of open, central and selective coding. According to the coding of the interviews, it was determined that 38 codes were identified as effective factors on the development of entrepreneurship education in Iran's higher education system. After axial coding, it was determined that these factors were classified into six categories, including internal excellence, technical knowledge, motivational issues, management issues, educational transformation, and systemic issues. In other words, paying attention to identifying factors and focusing on providing these factors in Iran's higher education system can lead to the development of entrepreneurship education in Iran's higher education system.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurship education, higher education system.